

گلنِدل: مقصد مهاجران ایرانی - ارمنی

مشترکات
فرهنگی:
تیرگان
و
وارتاوار

دیدار
تیگران سرکیسیان
نخست وزیر ارمنستان
از ایران

بناهای باستانی
ارمنستان:
صومعه گقارت

**دیدار نخست وزیر ارمنستان
از ایران: مرحله جدیدی در
توسعه مناسبات دو کشور**

صاحب امتیاز و مدیر مسؤول: لئون
آهارونیان

دبیر تحریریه: روبرت صافاریان

شورای نویسندگان:

کارمن آذربان، لیا خاچکیان
آندرانیک خچومیان،
گارون سرکیسیان،
آندرانیک سیمونیان

مدیر هنری: لیا خاچکیان

ویراستار بخش فارسی: نسیم نجفی

نشانی وب سایت:

وب سایت فارسی:

<http://farsi.hooy.com>

پست الکترونیکی:

hooy@inbox.com

در این شماره

- ۲ در صفحات ارمنی این شماره می خوانید
- ۳ کامل ترین یادداشت تفاهم ایران و ارمنستان
لئون آهارونیان
- ۴ مصاحبه با رئیس اتاق بازرگانی ایران و ارمنستان درباره دیدار نخست وزیر ارمنستان از ایران
گلنبدل: مقصد مهاجران ایرانی-ارمنی
- ۶ اشتراکات فرهنگی: جشن تیرگان و وارتاوار
آندرانیک هویان
- ۱۰ بناهای باستانی ارمنستان: صومعه گفارد
- ۱۲ پیرامون واژه مشترک "کار" در زبان های ایرانی و ارمنی (قسمت دوم)
ادیک مهربان

بخش ارمنی

- ۲ دنیا دگرگون شده، اما شیوه های مدیریت جامعه ارمنه تکان نخورده است
- ۳ جشن کلیسای سورپ آمانپرکیچ جلفا
- ۴ رهبر چین: بانفوذترین فرد جهان
- ۵ ترکیه نام ارمنستان از فهرست کشورهای امنیتی را تهدید می کنند حذف کرد
- ۶ مسئله تامین مالی طرح راه آهن ایران-ارمنستان ناروشن است
روبن ملویان
- ۷ رابطه مقامات ارمنی با پرونده کلاهبرداری مالی در آمریکا
نائیرا هاپرومیان

**۸ دیدار نخست وزیر ارمنستان از ایران:
مرحله جدیدی در توسعه مناسبات دو کشور**

- ۱۲ پنجمین همایش روزنامه نگاران ارمنی سراسر جهان
آرمینه ملیک-ایسرائلیان
- ۱۴ مصاحبه با شرکت کنندگان همایش روزنامه نگاران ارمنی جهان
- ۱۶ داستان: حوا
کولیا در هوانسیان
- ۱۹ سن پترزبورگ بر پرده سینماهای تهران
ر.ص.
- ۲۰ کلستروفوبیا (ترس از محیط بسته)
- ۲۱ تغییر رنگ مو می تواند خطرناک باشد
- ۲۲ آرزوی دیرین اهالی داتو
سارینه مارد پروسیان
- ۲۴ ورزش: کاراته
آرمان استپانیان
- ۲۶ سرگرمی

گوشه‌هایی از آنچه در صفحات ارمنی این شماره هویس آمده است

سفر تیگران سرکیسیان، نخست وزیر ارمنستان به ایران

تیگران سرکیسیان، نخست وزیر جمهوری ارمنستان با یک هیئت بلندپایه مرکب از تعدادی از وزرای کابینه، از جمله وزیر اقتصاد نرسس یریتسیان و وزیر دیاسپورا هراوش هاکوبیان دو روز (۲۶ و ۲۷ آبان) مهمان دولت جمهوری اسلامی ایران بود. حضور چند ده نفر از بازرگانان ارمنستان و همراهی گروه بزرگی از نمایندگان رسانه‌های جمعی آن کشور نشانه اهمیت این دیدار در مناسبات دو کشور همسایه بود. در طول این بازدید، محمود احمدی‌نژاد رئیس جمهوری اسلامی ایران نخست وزیر ارمنستان را به حضور پذیرفتند. این دیدار اهمیت نمادین داشت و تأکیدی بود از دو سو بر تداوم روابط دوستانه دو کشور. روز سه‌شنبه ۲۷ آبان همایش بزرگی در محل اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران برگزار شد. در این همایش که ریاست آن را دکتر محمد نهاوندیان ریاست اتاق بازرگانی جمهوری اسلامی ایران که بخش خصوصی کشور را نمایندگی می‌کند به عهده داشت، نخست وزیر و وزیر اقتصاد ارمنستان سخن گفتند و به پرسش‌های حاضران درباره موانع گسترش روابط بازرگانی دو کشور پاسخ دادند. اتاق بازرگانی مشترک ایران و ارمنستان در برگزاری این دیدار و دعوت از بازرگانان جمهوری ارمنستان نقش فعالی بازی می‌کرد.

گفتنی است که حجم مبادلات بازرگانی دو کشور در حال حاضر ۲۴۰ میلیون دلار است، که با توجه به

روابط حسنه و همسایگی دو کشور کم است. این ظرفیت وجود دارد که این رقم تا یک میلیارد دلار افزایش یابد.

مقاله امیل مناتساکانیان در آلیک: دنیا عوض شده، ساختار و شیوه‌های مدیریت جامعه ارمنه تکان خورده است

مدتی است روزنامه آلیک ستونی باز کرده به نام "مسائل حاد جامعه ارمنه ایران" که صاحب نظران امور این جامعه در آن به اظهار نظر درباره معضلات پیش‌رو می‌پردازند. در شماره‌های ۶ و ۱۰ آبان ماه روزنامه، امیل مناتساکانیان، عضو هیئت رئیسه مجمع نمایندگان ارمنه تهران (پادگام‌آوران) در این زمینه به اظهار نظر پرداخته است. به سبب نگاه همه‌جانبه‌تر این نوشته و اشاره آن به برخی از مسائل بنیادی جامعه ما، بخش‌هایی از آن را در این شماره نقل کرده‌ایم:

... در چند دهه اخیر، شاهد دگرگونی‌های بزرگی در حیات بین‌المللی و ملی بوده‌ایم که متناسب با آن‌ها شرایط زیست و امکانات جامعه ارمنه ایران نیز تغییر کرده است. با وجود این تغییرات، ساختارها و شیوه‌های مدیریت سنتی جامعه ارمنه بلا تغییر باقی مانده است. به همین سبب معضلات جامعه ما نه تنها تعدیل نشده، بلکه شدیدتر نیز گشته‌اند. ... در حوزه آموزش و پرورش به دلیل کاهش تعداد دانش‌آموزان مدارس ارمنی، مدارس ما یک به یک از فهرست مدارس نمونه وزارت آموزش و پرورش خارج می‌شوند و در نتیجه از امکانات دولتی بیشتر محروم می‌مانند. ...

نویسنده مقاله راهکارهایی در زمینه کنار گذاشتن شیوه‌های سنتی اداره امور اقتصادی و فرهنگی جامعه پیشنهاد می‌کند و به ضرورت استفاده از افراد متخصص در هر حوزه تأکید می‌کند. عضو هیئت رئیسه مجمع نمایندگان ارمنه تهران در پایان بر اهمیت توجه به خواست و رضایت مردم در به

کارگیری همه برنامه‌های نو تأکید می‌کند.

بودجه راه آهن ایران ارمنستان هنوز تامین نشده است

در برنامه توسعه اجتماعی-اقتصادی ارمنستان برای سال ۲۰۱۱ صحبت از احداث راه آهن شمال جنوب کشور تا مقری در مرز ایران و ارمنستان شده، اما منبع تأمین مالی این طرح هنوز به طور قطع مشخص نشده است. این خط آهن ۳۱۳ کیلومتری ایران و ارمنستان را از طریق راه آهن به یکدیگر و ایران را از طریق ارمنستان و گرجستان به دریای سیاه متصل خواهد کرد. هم اکنون شرکتی به نام خط آهن قفقاز جنوبی برای بررسی فنی-اقتصادی این طرح تشکیل شده است، اما وزیر ارتباطات و ترابری ارمنستان اعلام کرده که دولت هنوز با این شرکت به توافق قطعی نرسیده است.

پیش‌تر بانک آسیایی نیز برای تأمین مالی این پروژه علاقه نشان داده بود. بانک آسیایی هم اکنون تأمین اعتبارات مالی بزرگراه شمال-جنوب کشور ارمنستان را به عهده دارد. یادآوری کنیم که در دیدار اخیر نخست وزیر ارمنستان از ایران اعلام شد شرکت‌های ایرانی نیز می‌توانند در پروژه ساخت این بزرگراه مشارکت کنند.

در حال حاضر جاده‌ای که از مرز نوردوز-مقری به ایروان می‌رود جاده پریپچ و خم و تنگ و خطرناکی است. با احداث خط آهن و اتوبان چندباند از این نقطه مرزی تا ایروان، آمدوشد بین دو کشور تحوّل اساسی به خود خواهد دید.

گروه بزهارکار ارمنی در آمریکا احتمال ارتباط آنها با مقامات جمهوری ارمنستان

در ۱۳ اکتبر در لس آنجلس و نیویورک بیش از ۷۰ تن از اعضای یک باند بزهارکار ارمنی دستگیر و به مقامات قضایی این کشور تحویل داده شده‌اند. اتهام این افراد این است که با دزدی مشخصات افراد توانسته‌اند سر نظام تأمین خدمات درمانی آمریکا مشهور به مدیکر medicare کلاه بگذارند و ۱۰۰ تا ۱۶۰ میلیون دلار سوء استفاده کنند. رئیس این گروه بزهارکار شخصی است به نام آرمن قازاریان مشهور به بزو. گروه‌های اپوزیسیون ارمنستان معتقدند که او با مقامات دولت ارمنستان ارتباط

کامل ترین یادداشت تفاهم ایران و ارمنستان در زمینه همکاری های بازرگانی و اقتصادی

لئون آهارونیان

دست آوردن ماشین آلات کشاورزی مانند تراکتور و کمباین به طرف ارمنی کمک کند.

ماده ۱۲: برای حمل و نقل ترانزیت موافقت شد در مرز دو کشور انبار آزاد گمرکی با معافیت از پرداخت NDS ایجاد شود.

ماده ۱۳: تاکید بر مفاد و یادداشت تفاهم نهمین نشست کمیسیون.

ماده ۱۴: طرفین بر لزوم اجرای مفاد یادداشت تفاهمی که در تاریخ ۱۳۸۹/۷/۱۱ از طرف روسای اتاق بازرگانی و صنایع ارمنستان و ایران در زمینه های همکاری تجاری و اقتصادی در کشور به امضاء رسیده بود، تاکید نمودند.

ماده ۱۵: موافقت برای برگزاری سمینارهایی بین طرفین در رابطه با اعزام هیات های تجاری.

ماده ۱۶: ایجاد یک شهرک صنعتی مشترک در کشور ارمنستان با مشارکت شرکت های ایرانی در ارمنستان.

ماده ۱۷: امضای موافقت نامه سرمایه گذاری ها در کوتاه ترین مدت و فرجه ۳ ماهه برای سرمایه داران ارمنی جهت تعیین زمان بندی امضای موافقت نامه.

ماده ۱۸: بررسی روند کار اظهارنامه های گمرکی تجار ایرانی در گمرک ارمنستان.

ماده ۱۹: موافقت شد که امور بازار مرزی بین دو کشور فعال تر شود.

ماده ۲۰: موافقت شد که طرفین جهت انتقال کالاهای تجاری بین دو کشور موانع حمل و نقل را رفع کنند و یک شرکت هواپیمایی مشترک تاسیس شود.

ماده ۲۱: موافقت شد که بر پایه اصول کنسرسیوم، در قیان انبار بار تاسیس شود.

ماده ۲۲: موافقت شد دو کشور در زمینه های کشاورزی، دامپروری و صادرات گوشت همکاری داشته باشند.

ماده ۲۳: موافقت شد در امور فنی و مهندسی، شهرسازی، جواهرسازی و تراش الماس، دو کشور به همکاری خود ادامه دهند.

ماده ۲۴: طرفین به منظور تامین افزایش حجم مبادلات کالا، به لزوم تاسیس مرکز تجاری در خاک یکدیگر تاکید نمودند.

این تفاهم نامه یکی از بهترین و کامل ترین تفاهم نامه هایی بوده که تا به حال بین دو کشور ایران و ارمنستان به امضاء رسیده است. برای هر دو کشور عزیز و دو همسایه تاریخی آرزوی موفقیت می کنم.

نشست اخیر بین سران بازرگانی دو کشور ایران و ارمنستان را می توان نقطه عطفی در تاریخ روابط تجاری دو کشور دانست. روابط تجاری بین کشورهای ایران و ارمنستان پس از استقلال کشور ارمنستان و جدایی آن از اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۹۹۱، بلافاصله با احداث پل موقت مقری روی رودخانه ارس و سپس ساختمان پل دائمی، آغاز شد. در این ۱۹ سال، هر دو کشور خواسته هایی داشته و گاهی یکی از طرف ها ناراضی می شد. تمام این مسائل در این نشست سه روزه بررسی و به نحو احسن حل و فصل گردید و مورد توافق طرفین قرار گرفت. در اینجا به طور خلاصه به مفاد هریک از مواد ۲۴ گانه تفاهم نامه ای که در دیداری اخیر نخست وزیر ارمنستان از ایران امضا شد اشاره می کنم:

ماده ۱: ضرورت توسعه هرچه بیشتر تجارت بین دو کشور.

ماده ۲: لزوم و اجرای تفاهم نامه در مدت سه ماه پس از امضا این یادداشت در زمینه امور بانکی، استاندارد کردن محصولات، ضوابط و مقررات ورود کالا و کاهش تعرفه ها.

ماده ۳: موافقت ایجاد سه واحد تجاری مشترک در رابطه با امور فنی-مهندسی و حمل و نقل.

ماده ۴: تولید قطعات اتومبیل و مواد غذایی و صادرات محصولات تولیدی دو کشور به کشور ثالث. این ماده یکی از بهترین گزینه ها برای ایجاد کار و ارتقاء توانایی دو کشور برای صادرات می باشد.

ماده ۵: ترغیب برگزاری نمایشگاه هریک از دو کشور در کشور دیگر.

ماده ۶: ترغیب سرمایه گذاری بین دو کشور.

ماده ۷: تعهد ارمنستان به همکاری برای عضویت جمهوری اسلامی ایران در سازمان تجارت جهانی.

ماده ۸: تاسیس بانک مشترک با ارز دو کشور و مبادله تجاری و سرمایه گذاری سود. این تصمیم هم به نفع ایران و هم به نفع ارمنستان می باشد، چون تجارت بین دو کشور تابع نوسانات ارزهای خارجی نخواهد بود.

ماده ۱۰: تاکید بر سرعت بیشتر فعالیت های اتاق های بازرگانی دو کشور. طرف ایران اظهار آمادگی کرد که سرمایه داران ایرانی را ترغیب به سرمایه گذاری در ارمنستان نماید و کشور ارمنستان هم متعهد شد فهرست واحدهایی را که قابلیت همکاری با سرمایه ایرانی را دارند، اعلام نماید.

ماده ۱۱: طرف ایرانی اظهار آمادگی نموده جهت به

دارد. می گویند که او جزو مهمانان افتخاری عروسی فرزند رئیس جمهور سابق ارمنستان روبرت کوچاریان بوده است. دادستان نیویورک نیز اعلام کرده است که متهمان این پرونده با مقامات ارمنی در ارتباط بوده اند. طبیعی است که مقامات دولت ارمنستان همه این اتهامات را رد می کنند.

به هر رو اهمیت مسئله به قدری است که برخی ها معتقدند این پرونده اثر سوء روی مذاکرات قره باغ می گذارد. دست کم این که آمریکا مقامات ارمنستان را متهم می کند که در مبارزه با فساد کوتاهی کرده اند و تعدادی از اتباع کنونی و سابق این کشور از بودجه دولتی ایالات متحده دزدی کرده اند.

ترکیه نام ارمنستان، سوریه و ایران را از فهرست کشورهای امنیتی که امنیتش را تهدید می کنند در آورده است

اخیرا شورای امنیت ملی ترکیه در کتاب راهبردهای امنیتی آن کشور که به کتاب قرمز مشهور است، نام ارمنستان را از فهرست کشورهای امنیتی که امنیت آن را تهدید می کنند در آورده است. همزمان نام گرجستان، بلغارستان و ایران نیز از این فهرست حذف شده است. در عوض برای نخستین بار نام اسرائیل این فهرست اضافه شده است.

به عقیده استپان گریگوریان، کارشناس امور منطقه "این تغییرات با دگرگونی سیاست های عمومی ترکیه مرتبط است. چطور می توان به روسیه و ایران نزدیک شد، اما ارمنستان را نادیده گرفت؟ این غیرممکن است". اما این عقیده هم وجود دارد که ترکیه زیر فشار غرب به این تغییرات دست زده است.

کارشناس امور ترکیه روبن ملکونیان بر این اعتقاد است که ترکیه با این کار می خواسته نشان دهد که با همسایگانش روابط خوبی دارد و از طرف دیگر بین جمهوری ارمنستان و دیاسپورای ارمنی تفرقه بیاندازد. او بعید نمی داند که بزودی ترکیه اعلام کند که خطری که از جانب کارزار جهانی برای به رسمیت شناختن قتل عام ارمنه متوجه ترکیه است، نه از سوی دولت ارمنستان که از سوی دیاسپورای ارمنی است.

ارمنستان بازار خوبی برای کالاهای ایرانی است

● به عنوان رئیس اتاق مشترک بازرگانی ایران و ارمنستان در رابطه با سفر اخیر نخست‌وزیر ارمنستان به ایران چه نقشی داشتید؟
اتاق بازرگانی مشترک ایران و ارمنستان الان بیش از دو سال است که تلاش می‌کند یک مرکز تجاری در منطقه قفقاز جنوبی دایر کند. البته سابقه امر بیش از دو سال است، منتها در این دو سال امیدواری‌هایی پیدا شده بود، محلی مناسب پیدا کرده بودیم و حتی در یک مرحله، مرکز توسعه صادرات هم بخشی از هزینه‌ها را تقبل کرد، ولی متأسفانه کار به نتیجه نرسید. می‌شود گفت در این تلاش شکست خوردیم. از طرف دیگر می‌بینیم

جنس را تحویل دهند.

در این باره با مصرف‌کنندگان ارمنستانی صحبت کردیم که خیلی استقبال کردند. جنس حاضرآماده خیلی مهم است و اگر نیازهای آن‌ها برآورده شود دیگر نمی‌روند جنس از ترکیه یا از اوکراین بیاورند. برای همین هم ما مرتب از جناب آقای دکتر نهاوندیان، رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن کشور، دعوت می‌کردیم به ارمنستان سفر کنند و شرایط و وضع عمومی آن کشور را ملاحظه فرمایند.

همان‌طور که در مقاله‌ای در هویس هم نوشتم ارمنستان بازار خوبی برای کالاهای ایرانی است.

مشترک ایران و ارمنستان باید امکانات برای آن‌ها فراهم کنیم و در حال کار روی آن هستیم.
در اجلاس سالانه بین دو کشور جناب آقای منوچهر متکی، وزیر امور خارجه کشورمان، تشریف آورده بودند و می‌گفتند داد و ستد سالانه ۲۴۰ میلیون دلار بین دو کشور بسیار کم است، این حجم باید به یک میلیارد برسد. خوب، یک میلیارد امکانات می‌خواهد. ما تا امروز سیزده نمایشگاه تجاری در ارمنستان تشکیل داده‌ایم. تجربه ما نشان داده است که نمایشگاه‌ها کارایی زیادی ندارند. در مدت چند روز تعداد اندکی از محصولات کشور عرضه می‌شود و در این روزها

که امروز شرایط تجارت در دنیا عوض شده است. هر کس می‌تواند در خانه‌اش هم بنشیند و با رایانه‌ها تجارت کند. یکی دیگر از این تغییرات این است که شرکت‌های بزرگ در مراکز تجاری مهم محصولات‌شان را به طور متمرکز عرضه و از آن‌جا پخش می‌کنند. در جاهایی مانند جبل علی در دویبی که اکثر کارخانه‌های مهم دنیا در آن‌جا حضور دارند و تولیدشان را می‌آورند آن‌جا عرضه می‌کنند.

حالا ما هم به فکر افتاده‌ایم که یک انبار تجاری بزرگ Bonded warehouse بر اساس اصول تجارت منطقه آزاد در ارمنستان دایر کنیم. یعنی تجار ایرانی بدون پرداخت حقوق گمرکی اجناس‌شان را ببرند آن‌جا و به معرض نمایش بگذارند و اگر سفارش داشتند در عرض یک روز

مضاف بر این، مصرف‌کننده ارمنستانی به برخی از کالاهای ایرانی هم عادت کرده است و ما باید این مشتری خوب را نگه داریم. معلوم است این یک بازار مثلاً صد میلیون نفری نیست، اما به هر حال برای ما یک مشتری مهم است. همسایه ماست. چرا باید کشورهای دیگر بیایند جنس خودشان را آن‌جا بفروشند.

بعد از سفر جناب آقای دکتر نهاوندیان به ارمنستان که گزارشش را مفصل در هویس نوشتم، نظر ایشان خیلی مساعدتر شد. ایشان دیدند که در ارمنستان بازار خوبی برای کالاهای ایرانی وجود دارد و جمهوری اسلامی ایران که این همه تولیدات خوب دارد می‌تواند از آن استفاده کند. همه استان‌های کشور حاضرند با ارمنستان وارد تجارت شوند و ما به عنوان اتاق بازرگانی

تعداد اندکی آن‌ها را می‌بینند. این نمایشگاه‌ها به طور کامل منعکس‌کننده تمامی توان تولیدی و تجاری ما نیستند. هدف ما این است که یک نمایشگاه بزرگ دائمی در آن‌جا دایر کنیم و سالی دوازده ماه در آن‌جا جنس ایرانی به نمایش گذاشته شود. مکانی را هم برای این کار دیده‌ایم و با سفر جناب آقای دکتر آقای نهاوندیان و نظر مثبت ایشان انشالله این کار را خواهیم کرد.

شرایط سیاسی هم همزمان مساعد شده است. شهریور ماه که من در ایروان دیداری با نخست‌وزیر ارمنستان داشتم، ایشان گفتند که قرار است ماه اکتبر به ایران بیایند. به عبارت دیگر تصمیم بازدید آقای تیگران سرکیسیان از ایران وجود داشت و اتاق بازرگانی مشترک ایران و ارمنستان نقشی در این میان نداشت. اما در مدت

بازدید ایشان از تهران، ما مرتب همراه ایشان بودیم و نظرات رؤسای دو کشور را در مذاکرات می شنیدیم. در تهیه دعوت نامه های تجار ارمنستان که نخست وزیر ارمنستان را همراهی می کردند، ما با بخش امور بین الملل، آقای دکتر مهدی فاخری، همکاری داشتیم. به عنوان نتیجه مرادوات بازرگانان دو کشور که در حال حاضر شاهد آن هستیم، از جزیره کیش تا خراسان تجار ایرانی راغب هستند با ارمنستان داد و ستد کنند و اجناس

بعد از آن، پروژه های انتقال نیرو است. الان چند سال است ارمنستان تابستان ها به ایران برق می فروشد و در زمستان ها از ایران برق می خرد. ایران به ارمنستان گاز صادر می کند. قراردادی هم برای لوله کشی نفت از تبریز به ارمنستان امضاء شده است. درباره پروژه راه آهن ایران- ارمنستان هم بحث های جدی انجام می شود. این راه آهن، ایران را از راه ارمنستان به بندر باتومی و دریای

یک رشته موانع اصولی. مثلاً ارمنستان عضو سازمان تجارت جهانی WTO است، در حالی که ایران نیست. دیگر این که تعرفه های گمرکی ایران برای کالاهای ارمنی سنگین است؛ بین بیست تا سی درصد. در حالی که ارمنستان یک تعرفه دارد؛ ده درصد. بیست درصد هم ان دی اس می گیرند. اما این بیست درصد را کسی که در ارمنستان کار می کند می تواند از مالیاتش استهلاک کند و به این معنا قابل استرداد است. تجارت یعنی خنده فروش. برای تجار ارمنی فروش به ایران

نرسیس یریسیان
وزیر اقتصاد جمهوری ارمنستان

مارتین سرکیسیان
رئیس اتاق بازرگانی جمهوری ارمنستان

خود را برای فروش به ارمنستان بفرستند. جناب تیگران سرکیسیان در طول بازدیدشان، با مقام ریاست جمهوری ایران، رئیس مجلس شورای اسلامی، معاون رئیس جمهور، رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران آقای دکتر نهاروندیان، و دیگر مقامات بلند پایه کشور ملاقات هایی داشتند که مسلماً به رونق مرادوات بازرگانی دو کشور هم کمک خواهد کرد.

درباره تحریم های غرب علیه ایران هم بحث شد. نخست وزیر ارمنستان گفت کشورش می تواند از این نظر پنجره ای باشد برای ایران. البته آن ها هم محدودیت های خودشان را دارند، ولی آماده اند در این زمینه با ایران همکاری کنند.

• پروژه های اقتصادی مشترک مهم ایران و ارمنستان کدام اند؟

پروژه تولید ۱۷۰ مگاوات برق توسط یک نیروگاه هیدروالکتریک روی رودخانه ارس. برای ایران ۹۰ مگاوات برق تولید می شود و برای ارمنستان ۸۰ مگاوات. صحبت یک نیروگاه ۱۳۰ مگاواتی دیگر هم روی ارس هست که تولیداتش مال ارمنستان خواهد بود. ایران سرمایه گذاری می کند و هزینه ها باید در عرض پانزده سال به ایران بازپرداخت شود. کلنگ شروع به کار این پروژه همین اواخر زده شده است.

سیاه متصل می کند و از آن جا به کشورهای مانند رومانی و اوکراین و همین طور کشورهای اروپایی.

برنامه دیگر، احداث پانصد کیلومتر اتوبان چهارباندی است از ایروان به سوی مرز ایران. در طول سفر نخست وزیر ارمنستان به ایران اعلام شد مقاطعه کاران ایرانی هم می توانند در احداث آن شرکت کنند. برای ما نامه ای در این مورد به زبان ارمنی آمده بود که به فارسی ترجمه کردیم و فرستادیم برای اتاق بازرگانی و صنایع و معادن. در ایران شرکت های مقاطعه کاری قوی داریم که می توانند در این پروژه کار کنند. مقاطعه کاران ارمنستان، هم تعدادشان کم تر است و هم سرمایه شان. امکان تشکیل شرکت های مشترک هم هست. در این صورت بانک آسیایی هم برای سرمایه گذاری به صورت وام پروژه مشکلی نخواهد داشت. یکی از مشکلات آن دسته از طرح های اجرایی در ارمنستان که بانک آسیایی در آن ها سرمایه گذاری به صورت وام می کند این است که ایران سهام دار بانک آسیایی نیست و بانک با شرکت ایرانی ها در مناقصه ها موافقت نمی کند.

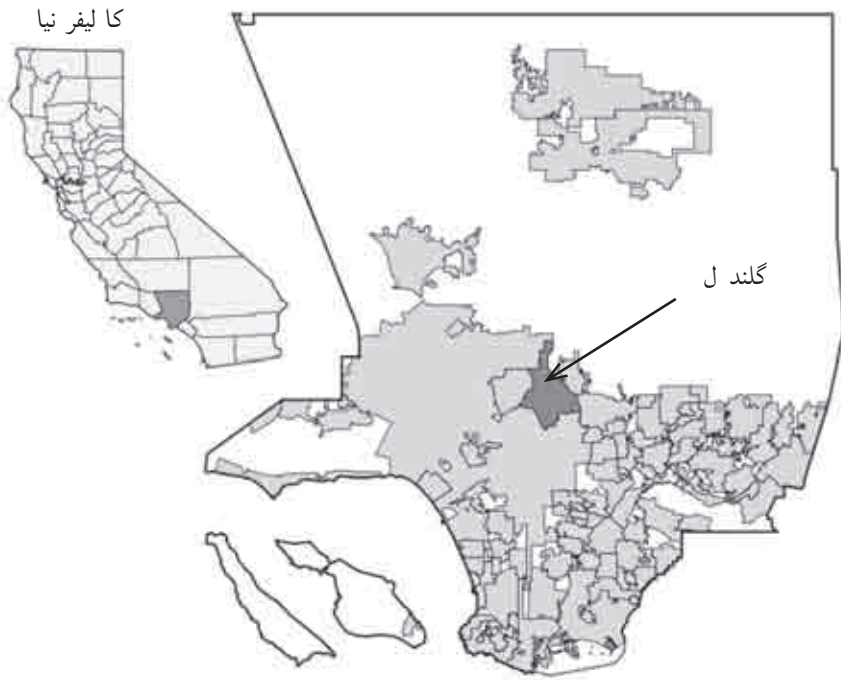
• به نظر شما موانع گسترش تجارت بین دو کشور کدام اند؟

دشوار است. یعنی یک طرف این مبادله بریده شده و این طبعاً حجم داد و ستد را پایین می آورد. آن ها نمی توانند دستگاه های فنی مثلاً دستگاه های تراش و خیلی از محصولات دیگر خود را برای نمونه در ایران بفروشند. در حالی که همین دستگاه ها را در آلمان می فروشند.

به این هم توجه کنیم که امروز صحبت باز شدن مرزهای ترکیه و ارمنستان است. اگر این اتفاق بیافتد ترکیه هم به عنوان رقیب ایران وارد بازار ارمنستان می شود و کار ما دشوارتر خواهد شد.

همان طور که می دانید، برخی از کارخانه های ارمنستان زیر ظرفیت کار می کنند. یکی از فکری که ما داریم ارسال کالاهای نیم ساخته به ارمنستان، تبدیل آن ها به کالای تمام شده در این کارخانه ها و صادر کردن آن ها از همان جاست. ارمنستان عضو CIS است و این سازمان با کشورهای غربی قراردادی دارد که کالاهایش را با تعرفه های گمرکی پایین به آن ها صادر کند. به این ترتیب کالاهای تمام شده ایرانی در کارخانه های ارمنستان هم می توانند با تعرفه های گمرکی کمتری به آن کشورها صادر شوند. این برنامه، هم برای ارمنستان سودآور خواهد بود و هم برای ایران.

لس آنجلس کانتی

گنندل ۱۸۷۰

گنندل ۱۹۱۰

گنندل ۱۹۱۵

خاطر دانش محدود آن‌ها در زبان انگلیسی .
 آنجلا ساوویان، رئیس محلی انجمن رفاه
 ارمنیان، می‌گوید: "بعضی از مردم نمی‌توانند شغلی
 پیدا کنند که آن‌ها را از وضعیت بد اقتصادی‌شان
 بیرون آورد. آن‌ها در بدهی فرو می‌روند چون
 بچه‌هاشان هرچه همسایه‌ها دارند می‌خواهند.
 فقیر بودن در این کشور بسیار سخت‌تر از
 جایی‌ست که از آن مهاجرت کرده‌اند."

جایی که روزگاری سنگر نیروی سیاسی
 پروتستان، آنگلا ساکسون و سفید بود حالا خانه
 حدود ۸۵۰۰۰ ارمنی و یکی از بزرگ‌ترین جوامع
 ارمنی بیرون ارمنستان است.

علاوه بر منطقه خرید پر هیاهوی خیابان
 مرکزی، گنندل خانه حداقل نیمی از یک دوجین
 روزنامه ارمنی زبان است، و تلویزیون‌های کابلی
 که با تاک‌شوهای ساخته ارمنیان و برنامه‌های
 مسائل جمعی پر شده‌اند.

خانواده‌های ارمنی از سال ۱۹۲۰ در این
 شهر زندگی کرده‌اند، اما بافت اجتماعی مهاجرت
 تا ۱۹۷۰ تغییر نکرد؛ یعنی زمانی که ارمنیانی که
 در طول دوره نسل‌کشی ترکیه در دنیا تارومار و
 پراکنده شده بودند خود را پی در پی از لبنان، ایران
 و جمهوری ارمنستان شوروی ریشه‌کن کردند.
 آن‌ها به خاطر حوادث دنیا که آن‌ها را از مسیحی
 بودن آزادانه ممانعت می‌کرد و از تبعیض‌های ضد
 ارمنی فراری می‌داد، وادار شدند این کشورها
 را ترک کنند. بسیاری به گنندل کشیده شدند و
 بسیاری به هالیوود شرقی و فرسنو.

ترجمه: نسیم نجفی

جشن تیرگان یا آب پاشان و وار تاوار

آندرانیک هویان

تریسکی، مهنکی که به آسانی می‌توان تشخیص داد که همان نوسرد، تیرگان و مهرگان است.

ابوریحان بیرونی از نخستین نویسندگان ایرانی است که درباره تیرگان مطالبی نوشته است و علت برگزاری جشن تیرگان را جنگ افراسیاب تورانی و منوچهر ایرانی دانسته است، و تیری که آرش برای تعیین مرز ایران و توران و خارج شدن ایرانیان از حصار انداخته است^۱. ابوریحان بیرونی در جایی دیگر درباره جشن مهرگان چنین نوشته است: «در این روز مردم به یکدیگر آب می‌پاشند و برخی گفته‌اند علت این است که در کشور ایران دیرگاهی باران نبارید و ناگهان روزی نعمت ببارید و مردم به روز بارانی تبرک جستند و از این آب باران به یکدیگر پاشیدند و این کار در ایران مرسوم بماند»^۲.

در روزگار صفویان، جشن آبریزگان در بیش‌تر نقاط ایران برگزار شد. شاه‌عباس به این جشن شادی‌آفرین سخت علاقه داشت. پس از صفویه، در جشن تیرگان در بعضی نقاط ایران تغییراتی پدید آمد. در استان گیلان و مازندران جشن تیرگان بعد از نوروز مهم‌ترین عید شناخته شد و در عصر روز جشن تیرگان به نام «تیرما سیزده شو» برگزار می‌گردید و تا کنون به همان روش ادامه دارد.

در ارمنستان باستان گاه‌شماری ارمنیان مانند ایرانیان بود و یک سال خورشیدی عبارت بود از دوازده ماه سی‌روزه که پنج روز (خمسسه مستترقه) را به آخر ماه دوازدهم می‌افزودند و جمعا سیصد و شصت و پنج روز می‌شد.

ارمنیان روز اول خمسسه مستترقه جشنی باشکوه برپا می‌کردند که آن را وار تاوار می‌گفتند. در این جشن مردم به یکدیگر آب می‌پاشیدند، کبوتریانی می‌کردند و مسابقات ورزشی ترتیب می‌دادند.

تاپانسیان مؤلف کتاب پرنقش *آرای زیبا* می‌نویسد: به روایتی جشن وار تاوار جشن الهه آستیک بود و گریگور مقدس این عید بزرگ پیش

چنین نوشته است:

«... در بابل سه عید دارند و در مَدی سه عید... اعیاد مَدی: نوسردی، تریسکی و مهنکی. در تلمود بابلی، اعیاد ایرانیان را چهار عید ذکر می‌کند. تریسکی همان تیرگان است»^۱. در تلمود، همان‌گونه که لازارس گولدشمیت مترجم تلمود به زبان آلمانی اشاره کرده است، عدد جشن‌ها چهار است، ولی در تلمود اورشلیم که فقط نام سه جشن مادها آمده است اسامی نسبتاً واضح‌تر است. این نام‌ها عبارت است از موتردی،

از کهن‌ترین جشن‌های مشترك ایرانیان و ارمنیان، جشن تیرگان یا وار تاوار است. در ایران باستان هر روز از روزهای ماه، نامی خاص داشت که معمولاً نام یکی از ایزدان بود. هنگامی که نام روز و ماه با هم موافق می‌افتاد، آن روز را جشن می‌گرفتند. سیزدهمین روز ماه، تیر نام داشت. در روز سیزدهم تیر (روز تیر در ماه تیر) جشن تیرگان برگزار می‌شد. مردم ایران زمین در این روز به یکدیگر آب می‌پاشیدند. تقی‌زاده در کهن‌ترین سندی که به برگزاری جشن تیرگان اشاره کرده،

شد.

جشن وارتاوار به عنوان یکی از اعیاد مسیحیت، نودوهشت روز پس از عید کریسمس بین بیست و هشتم ماه ژوئن تا اول ماه اوت برگزار می شود و روز برگزاری این جشن سی و پنج روز تغییر می کند.

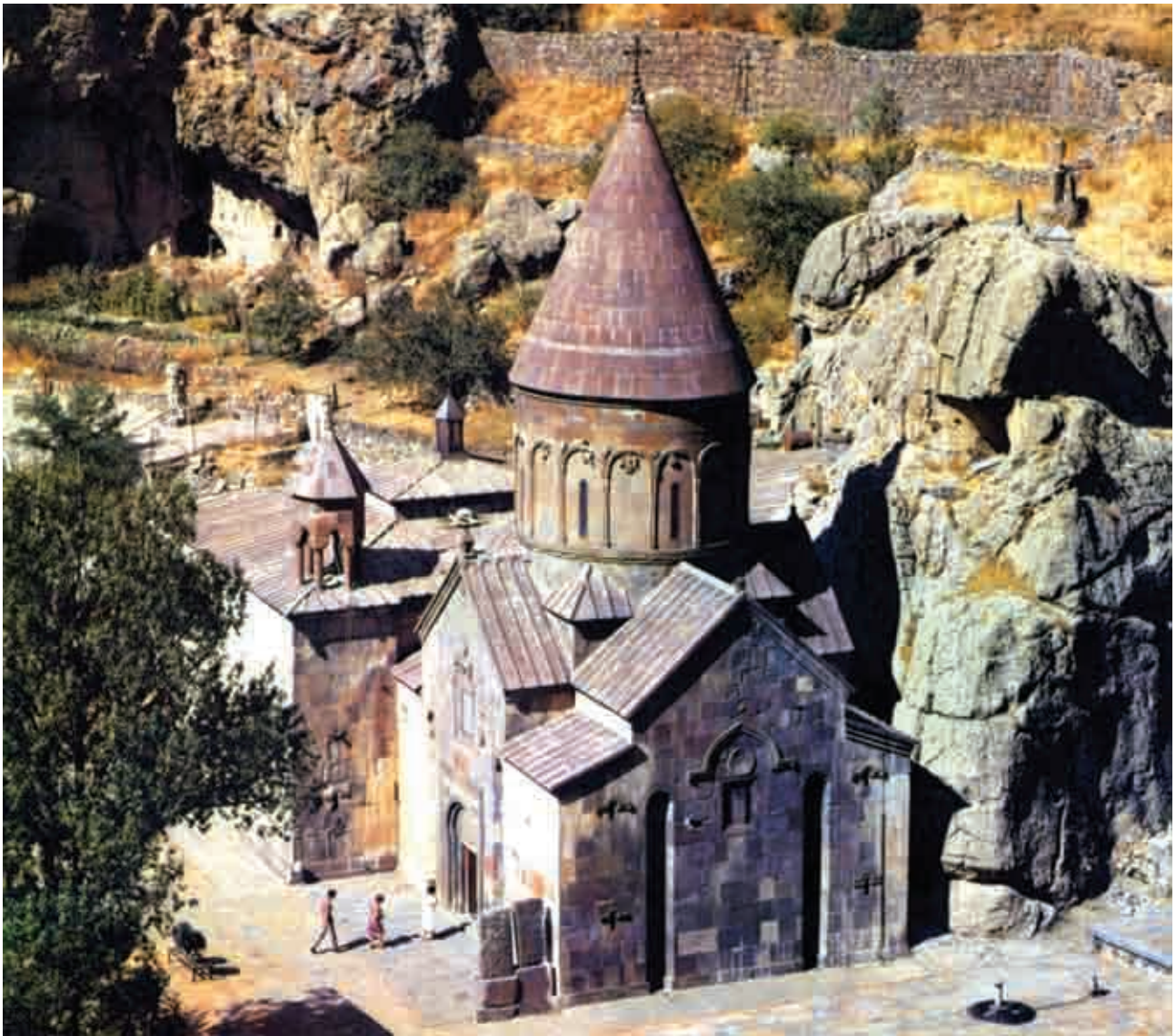
مأخذ

- ۱- حسن تقی زاده / بیست مقاله تقی زاده / ترجمه و نشر کتاب تهران، ۱۳۴۶ / چاپ دوم، ص ۵۲۲
- ۲- ابوریحان بیرونی / آثار الباقیه عن القرون الخالیه / ترجمه اکبر داناسرشت / نشر ابن سینا، ۱۳۵۲ / ص ۲۴۹
- ۳- همان، ص ۲۶۴
- ۴- اورمانیان / فرهنگ مراسم / چاپ لبنان آنتیلیاس، ۱۹۳۵ / ص ۳۳

هم اکنون نیز ارمنیان در سراسر جهان این عید کهن را جشن می گیرند و بر روی یکدیگر آب می پاشند. در سال ۱۳۸۹ شمسی جشن تیرگان یا آب پاشان ایرانیان در روز سیزدهم تیرماه و جشن وارتاوار ارمنیان روز یازدهم مرداد ماه برگزار

از مسیحیت را روز برگزاری عید تجلی حضرت مسیح (ع) اعلام کرد.^۴ پاره ای از نویسندگان بر این عقیده اند که کلیساهای دیگر مسیحی جشن تجلی حضرت مسیح (ع) را از وارتاوار ارمنیان اقتباس کرده اند.

بناهای باستانی ارمنستان

صومعه گقارد

صومعه گقارد در استان کوتایک، اثری باستانی است که از تخته‌سنگی یکپارچه ساخته شده، و شامل یک تالار دوطبقه سنگی و کلیسای همجوار است. این بنای متعلق به سده‌های میانه، در ادامه جاده ایروان به گارنی و گوقت واقع است، در ۳۵ کیلومتری جنوب شرق ایروان در کرانه راست بخش فرازین رود آزاد در ناحیه گقاردازور

تاریخی. قدیمی‌ترین بخش این اثر باستانی، کلیسای کوچک است در بیرون باروی صومعه، در سمت غرب، که نیمی از آن درون صخره جای دارد و بر روی دیوار آن چند کتیبه درباره اهدائیات حک شده است، از جمله کتیبه‌ای متعلق به سده ۱۲ میلادی (سال‌های ۱۱۷۷ و ۱۱۸۱). این بنا در فهرست میراث جهانی یونسکو به ثبت رسیده و یکی از جاهای دیدنی ارمنستان است.

تاریخچه

تاریخ دقیق ساخت صومعه گقارد دانسته نیست. بنا بر روایات برجای مانده در منابع ارمنی، این صومعه در نخستین سال‌های به رسمیت شناختن دین مسیحیت در ارمنستان، دست‌کم در نیمه‌های سده ۴ میلادی و همچنین سده ۸ میلادی ساخته شده است.

این صومعه به سبب ساخته شدن در دامنه کوه، در قدیم به نام «آیریوانک» یا صومعه غارها خوانده شده است. اما با گذشت زمان، از سده ۱۴ میلادی نام صومعه آیریوانک یا صومعه غارها، جای خود را به «گقارد» داد، و این به هنگامی بود که گقارد (که بر اساس عهد جدید یعنی نیزه مقدسی که افسر رومی با آن پهلوی عیسی‌ای مسیح مصلوب را در جلجتا درید) از اجمیدازین مقدس به این محل که امن‌تر بود منتقل شد.

هوانس کاتولیکوس، مورخ ارمنی سده ۹ و ۱۰ میلادی، آگاهی دقیق‌تری می‌دهد؛ در ربع نخست سده ۱۰ میلادی این مورخ برای در امان ماندن از پیگرد اعراب، از شهر دوین به گقارد (آیریوانک)، و از آن‌جا به جزیره سوان رفت. دسته‌ای از اعراب او را دنبال کردند و بر آیریوانک تاختند، راهبان را کشتند، صومعه را آتش زدند و اموال آن را به باد غارت دادند.

این اثر باستانی کهنی که نگاهداری شده، کلیسای کوچکی است در بیرون از باروها، در سمت غرب، که نیمی از آن درون صخره‌ای حفر شده و بر روی دیوارهای آن کتیبه‌هایی متعلق به سده‌های ۱۲-۱۳ میلادی درباره اهدائیات به صومعه حک شده است. بخش اصلی این مجموعه که شامل کلیسای جامع و ایوان همجوار و دو کلیسای درون صخره، نمازخانه، آرامگاه و حفره‌هایی به اندازه‌های مختلف است در سده ۱۳ میلادی ساخته شده است. همه این‌ها در سمت شمال منتهی به صخره‌های بلند و عمودی است و از سه سمت دیگر در احاطه باروهای سنگی قرار دارد. چندگاهی پس از آن (سده ۱۷ م.) در جوار بارو بناهای گوناگون مسکونی و غیره ساخته شد.

کلیسای اصلی بر پایه نوشته کتیبه بالای سردر غربی، در سال ۱۲۱۵ م. در روزگار خاندان زاکاریان ساخته شده است. نقوش داخلی کلیسا نشانگر سنت معماری سده‌های ۱۳-۱۲ م. است. طوق و دروازه جنوبی دارای نقوشی غنی است. ایوان کلیسای جامع در سال‌های ۲۵-۱۲۱۵ م. ساخته شد.

دومین دوره ساخت و ساز در گقارد، که دوره مهم‌تر نیز هست، در نیمه‌های سده ۱۳ م. از هنگامی آغاز شد که پرورش، سالار ارمنی،

پروشیان بوده است. در میان قوس‌هایی که در راستای در ورودی نمازخانه ساخته شده نقوشی چون سر یک گاو نر که دو شیر به زنجیر کشیده را نگاه می‌دارد کنده‌کاری شده و اندکی پایین‌تر از آن عقابی با بال‌های گشوده نقش بسته که برهای را در جنگال کشیده است. گمان می‌رود که آن عقاب، نشان رسمی خاندان پروشیان باشد. کلیسای دوم از نوع تالارهای گنبددار است. دیوارها و ایوان کلیسا پوشیده از نقوش است (نقوش برجسته آدم‌ها، پرندگان، تصاویر گوناگون هندسی و گل

صومعه را از خاندان زاکاریان خرید و ساخت بناهای درون صخره را آغاز کرد. گقارد در جهان، در میان ساختمان‌هایی که درون صخره ساخته شده‌اند جایگاهی ویژه دارد. مجموعه‌ای از آثار معماری با سبک بناهایی که بر روی زمین ساخته می‌شود در ارتفاعات مختلف صخره شمالی چسبیده به کلیسای اصلی حفر شده است، که عبارت‌اند از دو کلیسای کوچک در پایین، یک ایوان، یک نمازخانه و آرامگاه ستون‌دار در بالا. کلیسای اولی که در سمت شمال غربی ایوان کلیسای اصلی قرار دارد در سال‌های ۳۰ سده ۱۳ م. تا سال ۱۲۵۰ م. ساخته شده است. بر روی چهارطاق گنبددار کلیسا نام معمار آن، یعنی گالزاک حک شده است. کلیسای دوم و ایوان آن در سال ۱۲۸۳ میلادی درون تخته‌سنگی یکپارچه حفر شد و این ایوان احتمالاً قبرستان خاندان

و گیاه). در بخش بالایی صخره در سال ۱۲۸۸ م. نمازخانه و آرامگاه پاپاک، پسر سالار پرورش، و همسرش روزوکان ساخته شد. صلیب‌های منقوش زیبا و حفره‌های سنگی بسیاری در محوطه صومعه وجود دارد. برخی از غارها نیز اهمیت دفاعی داشته و با نام‌های قهرمانان مردمی نامیده شده‌اند. مخیتار آیریوانتسی، مورخ ارمنی سده ۱۳ م. در این‌جا زیسته است.

صومعه گقارد یکی از کانون‌های مهم دینی و فرهنگی ارمنستان سده‌های میانه بود و غیر از جاهای ویژه عبادت، دارای مکتب‌خانه، کتاب‌خانه، اتاق نسخه‌برداری، و حفره‌های غارمانند بسیار برای سکونت راهبان نیز بود.

ترجمه: گارون سرکیسیان

در زبان ارمنی امروز با افتادن حرف «ر»، کارژ به کاژ بدل شده که به معنی نخ یا ریسی است که از ابریشم به دست آید (فرهنگ ارمنی به ارمنی، ادوارد آقایان، ج ۱ ص ۶۷۰).

Kazh Panir

پنیری است که به شکل نخ‌های طویل درست کنند. (همان جا ص ۶۷۱) مقایسه کنید در ایرانی Kazh ابریشم فرومایه (برهان قاطع، ص ۱۶۳۷).

Kazhana

به معنی پیله ابریشم (فرهنگ رشیدی و زیرنویس برهان قاطع، ص ۱۶۳۷).

Kazhin

برگستوان باشد و آن جامه ای باشد که در روز جنگ پوشند و بر اسب نیز پوشانند. فرهنگ اشتینگاس آن را به اشتباه از ریشه چینی می‌داند که در همین جا این موضوع تصحیح می‌شود.

کژگا:

مخفف کژ گاو است که گاو قطاس باشد و دم آن را بر گردن اسب و سر علم بندند (برهان قاطع، ج ۳، ص ۱۶۴۰).

قزاکند: جامه پنبه و ابریشم آکنده (پرسده) آجیده کرده باشند که در روزهای جنگ پوشند و آن را خفتان گویند، و نهالی و توشک و جامه خواب را نیز گویند (برهان قاطع، جلد ۳، ص ۱۵۸۲).
به همین ریشه مربوط است Ghizh که در کردی به معنی موی (کردی مهاباد، ایران کلباسی، مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، ص ۲۰۳، ۱۳۶۲).

Kazh / Kazhak

پری باشد سیاه و کج بر پشت دم بط مرغابی [نر که آن را بیش تر شاطران بر سر زنند و گاهی زنان بر یک طرف سر بند کنند (برهان قاطع، ج ۳، ص ۱۶۴۰).

Kaziya

موی سر زن [به عنوان رشته و نخ‌های طویل که بافته می‌شود-نگارنده]، (فرهنگ کردی-فارسی، ص ۲۱۱).

Kajak [از شکل گمشده Karzhak-نگارنده]:

زلف (فرهنگ سیستانی، ص ۱۲۳) و درگسترش معنی کژآریدن، به معنی پاره کردن و دریدن در ایرانی، و مقایسه کنید از همین ریشه در زبان ارمنی Kr Krel (با تکرار ریشه) نخ نخ شدن و پوسیده شدن و پاره کردن (فرهنگ ارمنی، مالخاسیان، ج ۴، ص ۵۹۲).

شواهد دیگر ایرانی و ارمنی:

Karaska

از وسایل بافندگی، چوبی حدود ۱/۵ متر که از دو طرف آن تناب بسته شده و سر تارهای پارچه را زمانی که بافته به آخر نزدیک می‌شود، بندند (مالخاسیان، فرهنگ ارمنی).

Karashk

تار عنکبوت (فرهنگ ابوزید آباد کاشان. عباس مزروعی، چاپ ۲۰۰۰).

Kerash

تار عنکبوت (فرهنگ بیدوی)

همین صورت با بدل شدن «ر» به «ل» در قائل مشهد، شده Kalash به همان معنی (فرهنگ مازندرانی، محمد باقر نجف زاده بارفروش، چاپ ۲۰۰۰).

سپس با معنی بافت و پارچه، بسیاری واژه‌ها را ساخته و به غنای فارسی افزوده شده که بهتر است فرهنگستان زبان ایران آن‌ها را جدی گیرد و در پالودن زبان فارسی امروز به‌کار گیرد.

کلاش جامه:

کیسه‌مانندی که در آن عنکبوت بچه نهد (فرهنگ ناظم الاطباء).

Qordae Kelash

کیسه‌کش حمام (فرهنگ گویش راجی، حسین صفری، ص ۲۲۶).

Kelash

نوعی گیوه (واژه‌نامه کردی-فارسی، ص ۶۳۲).

Kalush

گالش زنانه (گویش ساری، گیتی شگری، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ص ۲۴۲).

G

: Julik

آشفته و پریشان و ژولیده (همین ریشه است):
جوليك و ژوليك (فرهنگ واژه‌های کهن در زبان
آذربایجان، محمدرضا شعار، چاپ ۲۰۰۰،
وابسته به بنیاد نیشابور).

از این مفاهیم درهم و برهم و به هم پیچیده و سر
در گم و پراکنده و نامتمرکز در نخ و کلاف، آرام
آرام به انسان‌های پریشان‌فکر و سرگشته و حیران
و آشفته و دنگ و منگ و غمین و ناراحت هم
اطلاق شده است و شواهد ریشه‌ای آن به قرار زیر
است:

:Kerr

آدم ناراحت و پریشان (فرهنگ زرقان،
محمدجعفر ملک‌زاده، نشر آثار فرهنگستان زبان
و ادب فارسی، ص ۲۲۱)

:Ker

همان معنی (فرهنگ گویش راجی، حسین
صفری، چاپ ۲۰۰۰، ص ۲۱۵). از همین ریشه
Krusk به معنی در خود فرو رفته، پژمرده، دلمرده،
غمگین (فرهنگ بهدنیان، جمشید سروشان، چاپ
دوم انتشارت دانشگاه تهران، ص ۷۹)

:Ker

چروک، چروکیده (همان‌جا، ص ۲۲۱)

:Kar

دستگاه قالی و کرباس‌بافی و سایر بافتنی‌ها
(فرهنگ کرمانی و راوری، گویش راجی نوشته
حسین صفری، چاپ ۲۰۰۰)

:Kar

پارچه آب ندیده

:Kar Bafu

تارتک (فرهنگ کرمانی، ص ۶۹)

:Kar

زردوزی شده (ناظم‌الاطباء)

:Kardavanak

تنیده عنکبوت (فرهنگ گویشی خراسان بزرگ)
[در مجموع یعنی پیله حشره‌ای که می‌تواند روی
کار (نخ و پارچه) بدود- نگارنده].

:Karotane

عنکبوت (لغت‌نامه دهخدا)

:Kartanak-Kartanak

عنکبوت (زبان فارسی امروز و فرهنگ‌های
فارسی)

:Bone Kar

قسمت آخر يك كار بافته شده (فارسی اصفهانی)

:Karuvak

کفاش، کفش دوزنده در ارمنی قدیم

:Karva

به معنی رخنه گرفتن و وصل کردن دو چیز باشد
با هم (لغت‌نامه دهخدا، ص ۱۶۲۹).

:Kargah

محل ساختن چیزها، مخصوصا بافتن پارچه
(غیاث اللغات)

گویی تو را به رشته‌ی زرین آفتاب

نساج کارگاه فلک، بافت بود و تار

خاقانی

با توجه به موارد ذکر شده، واژه Carpet که در
زبان‌های لاتین به قالی و گبه گفته می‌شود نمی‌تواند
بی‌ارتباط با ریشه مذکور باشد. یادگارهای این
واژه از بیش از ۸۰۰ سال پیش در زبان ارمنی
وجود دارد و به يك نوع قالی کم‌پرز گفته شده
و خود گواه این مدعا است که واژه پیش‌تر هم
وجود داشته است چرا که موضوع بافت و نخ از
ابتدایی‌ترین کشف‌ها و صنایع بشر بوده و موضوع
مهاجرت این واژه از بخش اروپایی ارمنستان
غربی، مسأله‌ای است که جدیت پژوهش را قوت
می‌بخشد، مخصوصا این که بخش دوم Kar Pet

نیز با زبان‌های ایرانی و ارمنی تفسیرشدنی است
که این موضوع در فرصتی مغتنم باز خواهد شد.
در گسترش معنی این ریشه هنوز بسیار ناگفته‌ها
باقی است. ذکر یکی دو مورد از واژگانی که
پیوندی عمیق با «کار» دارند و دسته‌ای بسیار
بزرگ از مشترکات ایرانی و ارمنی را سر و
سامان می‌دهد، در پایان گفتار برای ایجاد انگیزه
کنجکاوای هر چه بیش‌تر ضروری به نظر می‌رسد،
تا شاید همه این‌ها مجموعه‌ای از زنجیر ناگسستی
پیوند دیرین ایرانی زبانان را قوتی بیش‌تر بخشد و
این ریشه‌یابی را محکم‌تر کند.

نگارنده عقیده دارد با تغییر آوایی و گذر از حرف
K به Sh، این ریشه از Kar و Kor در این دو زبان
به Shar و Shor در آمده و با حفظ همان معانی
و تعبیرات و ساختن مفاهیمی یکدست با آنچه
که گذشت، غنایی بیش‌تر به دایره معانی و بانك

لغوی افزوده‌اند و شگفتا که این ریشه نیز از چشم
تیزبین زبان‌شناسان ارمنی-اروپایی و ایرانی دور
مانده است.

:Shor

رایج در زبان ارمنی با معانی گسترده مربوط به نخ
و پارچه

:Shorr

کلاف نخ (فرهنگ ارمنی مالخاسیان، ص ۵۳۱)

:Votnashor

شورت زنانه (همان‌جا)

:Sharoghik

دوK نخ (همان‌جا، ص ۵۰۷)

:Shora

پارچه، کهنه (فرهنگ سمنانی، پناهی سمنانی،
ص ۱۳۰)

:Sher

جامه پاره (فرهنگ زرقان، ص ۱۹۱)

:Sher Sher

پاره پاره (همان‌جا)

:Chir

پاره (Chir Chir): پاره پاره در مورد پارچه/
واژه‌نامه هم‌زبانان، ضمیمه شماره ۴، فرهنگستان
زبان و ادب فارسی، محمد آصف فکرت، ص
(۲۱).

و روشن می‌شود که «جر خوردن» در فارسی
امروز نیز گونه‌ای دیگر از این ریشه است. مقایسه
کنید Kar Kar در اورامی و سنندجی و مصدر
Kr Krel ارمنی به معنی پاره پاره کردن، و در
ادامه این پژوهش واژگان شروار به معنی شلوار،
شریته، شلیته، شال، شرنده (ژنده)، شرف و شرب
و شورتی، و شارا گویر در ارمنی به معنی پرده،
شرام Sheram و شراس Sheras ارمنی به معنی
کرم ابریشم که بافنده است و شیر مگس به معنی
عنکبوت و جوشیر و جوشیره به همان معنی (در
برهان قاطع). و «شریافی» در ایرانی به معنای
پارچه بافی.

و هر آنچه که این ریشه در آن است معنای
اصلی خود را به یکباره می‌یابند و نوری دیگر بر
زبان‌شناسی ایرانی و ارمنی نوین می‌تابد.